

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งออกเป็น 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ความเป็นมาของกลุ่มโรงเรียน ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนและ การบริหารงานของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในปัจจุบัน

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวิชาการในโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน ประถมศึกษา

ตอนที่ 3 ความหมายของสมรรถภาพ สมรรถภาพครู สมรรถภาพของครู โดยทั่วไป และสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่ม โรงเรียน

ตอนที่ 5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 ความเป็นมาของกลุ่มโรงเรียน ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน และการบริหารงาน ของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในปัจจุบัน

กมล สุกประเสริฐ (อ้างถึงใน ประกอบ คุณารักษ์ และ อำพน ศรีถยชัย 2528 : 14) ได้ให้ความหมายของ "กลุ่มโรงเรียน" ว่า หมายถึงการรวมโรงเรียน ที่อยู่ในย่านเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เข้าไว้ด้วยกันเพื่อให้ครูในโรงเรียนเหล่านั้นได้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อปรับปรุงสมรรถภาพในการสอน

สุรจ ประภาสวัสดี (2529 : 4) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติงานของกลุ่มโรงเรียน ว่า เป็นการร่วมกันปฏิบัติการ กล่าวคือ กลุ่มโรงเรียนจะทำหน้าที่ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนภายในกลุ่ม และคอยกำกับเร่งคุณภาพของงาน ให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกัน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530 : 1 : 6) ได้กล่าวถึงกลุ่ม โรงเรียนว่า เป็นการจัดการทางด้านการบริหารการศึกษาในรูปแบบหนึ่งที่น่าเอาโรงเรียน

หลาย ๆ โรงเรียนร่วมกันดำเนินงาน ด้วยโครงสร้างที่เอื้ออำนวยให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นสมาชิก

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา เป็นรูปแบบการบริหารการศึกษาในระดับประถมศึกษารูปแบบหนึ่งที่น่าเอาโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงกันหลาย ๆ โรงเรียนร่วมกันดำเนินงาน โดยประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีโครงสร้างที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นสมาชิกภายในกลุ่มให้มีคุณภาพใกล้เคียงกัน

ความเป็นมาของกลุ่มโรงเรียนและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในระดับประถมศึกษา (สพช. 2530 : 1 : 6-8)

ความต้องการที่จะให้โรงเรียนร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพนี้มีมานานเกือบ 40 ปีมาแล้ว โดยเมื่อปี พุทธศักราช 2493 กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับองค์การยูเนสโก (UNESCO) จัดโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาการศึกษาขึ้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โครงการนี้ใช้รวมวิธีการทำงานในลักษณะ "กลุ่มโรงเรียน" เข้าไว้ด้วย โดยมีเจตนาที่จะกระตุ้นให้ครูในโรงเรียนที่มีความพร้อมอยู่แล้วให้ช่วยเหลือครูที่มีขนาดเล็กแก้ปัญหาของตน ลักษณะของการช่วยเหลือดังกล่าวนี้เป็นเรื่องของความสมัครใจมิได้เกี่ยวข้องกับการบริหารแต่อย่างใด แต่ด้วยเหตุที่การขยายโรงเรียนประถมศึกษามีความจำเป็นสูง ในระยะต่อมาความคิดเรื่องกลุ่มโรงเรียนในระยะนั้นจึงลดความสำคัญลงไป

ในปี พุทธศักราช 2502 กรมสามัญศึกษา ได้นำระบบกลุ่มโรงเรียนกลับมาใช้อีก โดยกำหนดเป็นแนวปรับปรุงการบริหารโรงเรียนประชาบาลและเทศบาล เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของศึกษาธิการอำเภอในการควบคุมโรงเรียน โดยมีหลักการให้โรงเรียนต่าง ๆ ควบคุม ดูแล และช่วยเหลือกันปรับปรุงกิจการเพื่อพัฒนาคุณภาพให้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน และต่อมาในปี พุทธศักราช 2507 กรมสามัญศึกษาได้ปรับปรุงวิธีการบริหารกลุ่มโรงเรียนประชาบาลชั้นใหม่ เพื่อให้โรงเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนปรารถนาที่จะให้กลุ่มโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนที่อยู่กระจายกันอีกด้วย แต่ในปี พุทธศักราช 2509 การศึกษาประชาบาลได้ออนไปสังกัดกระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง

ได้สนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดดำเนินการเรื่องกลุ่มโรงเรียนต่อไป ซึ่งจังหวัดต่าง ๆ ก็สนองตอบตามควร

ในปี พุทธศักราช 2523 ถือได้ว่าเป็นพัฒนาการครั้งสำคัญของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย เมื่อการประถมศึกษาได้โอนกลับมาอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ ในพระราชบัญญัติของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2523 ได้บัญญัติให้ใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นเครื่องมือในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีระเบียบของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 เป็นแนวปฏิบัติ โดยให้รวมโรงเรียน ประมาณ 7 ถึง 10 โรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงกัน เข้าเป็นกลุ่มโรงเรียน ซึ่งมีประธานกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนอันประกอบไปด้วยผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเป็นกรรมการโดยตำแหน่งและครูผู้สอนที่มาจากกาเลือกตั้งจำนวนกึ่งหนึ่งของผู้บริหารเป็นกรรมการ เป็นคณะทำงานภายในกลุ่มโรงเรียนโดยมีขอบข่ายของงาน 6 ด้านคือ งานวิชาการ งานอาคารสถานที่ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (สปช. 2523 : 2)

ในปี พุทธศักราช 2525 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ออกระเบียบแนวปฏิบัติว่าด้วยครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2525 ขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้งานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียน โดยกำหนดให้มีครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนละ 5 คนแยกตามกลุ่มประสบการณ์การเรียนรู้ตามโครงสร้างของหลักสูตร ซึ่งมีหน้าที่ที่สำคัญคือปฏิบัติการสอนให้เป็นแบบอย่างแก่ครูในโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนตลอดจนช่วยเหลือปรับปรุงงานวิชาการภายในกลุ่มโรงเรียนในด้านพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการนิเทศการศึกษา ร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน (สปช. 2525 : 1 - 2)

แต่เนื่องจากโครงสร้างขององค์กรและบทบาท หน้าที่ ของบุคลากรในกลุ่มโรงเรียนยังไม่เอื้ออำนวยให้เกิดผลดีต่อการบริหารงานของกลุ่มโรงเรียนเท่าที่ควร ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้แก้ไข ปรับปรุงระเบียบการบริหารงานของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยในปัจจุบันได้

ใช้ระเบียบคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2529 เป็นแนวปฏิบัติในการบริหารงานของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิวัฒนาการล่าสุดของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา

การบริหารงานของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในปัจจุบัน (สบช. 2530 :3 :5-44)

ตามระเบียบคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2529 มีหลักการที่สำคัญคือให้มีการดำเนินงานเพื่อสร้างความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียน โดยนำทรัพยากรทุกด้าน มาใช้พัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาอย่างเป็นระบบโดยมีกลุ่มโรงเรียนเป็นฐานปฏิบัติการที่สำคัญ ซึ่งมีจุดประสงค์ เป้าหมาย ขอบข่ายของงานและบทบาท หน้าที่ของบุคลากรของกลุ่มโรงเรียนดังนี้

จุดประสงค์ของการจัดกลุ่มโรงเรียน

1. เพื่อให้กลุ่มโรงเรียนร่วมมือกันดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา
2. เพื่อให้โรงเรียนในกลุ่มสามารถนำทรัพยากรดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการใช้ทรัพยากรระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน

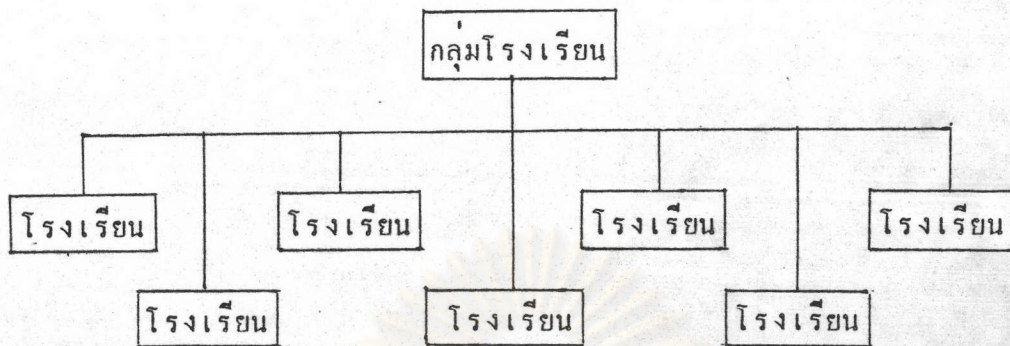
เป้าหมายของการจัดกลุ่มโรงเรียน

เพื่อให้โรงเรียนภายในกลุ่มร่วมมือกัน สนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ กำลังงาน กำลังความคิดเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนภายในกลุ่ม

การจัดกลุ่มโรงเรียน

1. กลุ่มโรงเรียนประกอบด้วยโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงกันประมาณ 7-10 โรงเรียน
2. โรงเรียนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันต้องอยู่ในเขตอำเภอเดียวกัน
3. กลุ่มโรงเรียนไม่ใช้หน่วยงานในสายบังคับบัญชาโดยตรง แต่เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อร่วมมือกันดำเนินงานทางด้านวิชาการ ดังนั้นงานปกติของโรงเรียน เช่น งานธุรการ งานการเงิน งานบุคลากรคงดำเนินไปตามปกติ ยกเว้นงานวิชาการ เท่านั้นจะต้องผ่านกลุ่มโรงเรียน โครงสร้างระบบกลุ่มโรงเรียนดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างระบบกลุ่มโรงเรียน

ขอบข่ายงานของกลุ่มโรงเรียน

โดยเจตนารมณ์ของการจัดตั้งกลุ่มโรงเรียน เพื่อให้กลุ่มโรงเรียนสามารถ
ใช้ทรัพยากรร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้ให้ปฏิบัติงานหลัก 3 งานคือ

1. งานบริหารสำนักงานกลุ่มโรงเรียน
2. งานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน
3. งานห้องสมุดกลุ่มโรงเรียน

สำหรับงานบริหารสำนักงานจะมีขอบข่ายงานเกี่ยวกับการให้บริการทางวิชาการ
ในส่วนที่เป็นงานของศูนย์วิชาการกลุ่มและห้องสมุดกลุ่มโรงเรียนกับงานอื่น ๆ เช่น งานธุรการ
งานการเงินพัสดุ งานอาคารสถานที่ เป็นต้น จะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มโรงเรียนโดยเฉพาะ
ไม่จำเป็นต้องปรากฏในแผนงานและโครงการของกลุ่มโรงเรียน

องค์ประกอบของกลุ่มโรงเรียน

กลุ่มโรงเรียนประกอบด้วยบุคลากรของกลุ่มโรงเรียนที่ร่วมกันดำเนินงานและ
สำนักงานกลุ่มโรงเรียน ดังนี้

1. ประธานกลุ่มโรงเรียน เป็นผู้บริหารที่ได้รับเลือกตั้งจากครูภายในกลุ่ม
มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปีการศึกษา แต่อาจได้รับเลือกตั้งอีกแต่ไม่เกิน 2 วาระ
ติดต่อกัน
2. คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน ประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้บริหารโรงเรียนภายในกลุ่ม เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

2.2 ครูผู้สอน ที่ได้รับเลือกตั้งจากครูภายในกลุ่มจำนวนกึ่งหนึ่งของผู้บริหารและมีจำนวนเกินหนึ่งคนในหนึ่งโรงเรียนไม่ได้ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปีการศึกษาแต่อาจได้รับเลือกตั้งอีกแต่ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน

3. สำนักงานกลุ่มโรงเรียน เป็นหน่วยงานบริหารของกลุ่มโรงเรียนตั้งอยู่ในโรงเรียนที่เป็นศูนย์กลาง มีอาคารเพียงพอในการจัดตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มและห้องสมุดกลุ่มโรงเรียน โดยมีผู้ปฏิบัติงานดังนี้

3.1 หัวหน้าสำนักงานกลุ่มโรงเรียน เป็นครูผู้สอนที่ได้รับการแต่งตั้งจากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปีการศึกษาแต่อาจได้รับแต่งตั้งอีกแต่ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน และหัวหน้าสำนักงานกลุ่มโรงเรียนจะทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการกลุ่มโดยตำแหน่งด้วย

3.2 ครูวิชาการสำนักงานกลุ่มโรงเรียน เป็นครูผู้สอนที่ได้รับการแต่งตั้งเช่นเดียวกับหัวหน้าสำนักงานกลุ่มโรงเรียน มีจำนวนไม่เกิน 2 คน

3.3 ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน มีจำนวน 6 คน เป็นครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานประจำที่โรงเรียนของตนและมีหน้าที่สนับสนุน ช่วยเหลืองานของสำนักงานกลุ่มโรงเรียนอยู่ด้วย โดยได้รับการแต่งตั้งจากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปีการศึกษาแต่อาจได้รับการแต่งตั้งอีกโดยไม่จำกัดวาระ

อำนาจ หน้าที่ของกลุ่มโรงเรียน

เนื่องจากกลุ่มโรงเรียนเป็นองค์กรเพื่อความร่วมมือ จึงกำหนดอำนาจหน้าที่ของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. อำนาจ หน้าที่ของประธานกลุ่มโรงเรียน

1.1 ควบคุม กำกับดูแลและนิเทศผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนภายในกลุ่มโรงเรียนและของสำนักงานกลุ่มโรงเรียน

1.2 รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของกลุ่มโรงเรียนต่อหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ

- 1.3 รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของผู้บริหาร หัวหน้าสำนักงาน และครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนต่อหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ
- 1.4 เสนอการแต่งตั้งหัวหน้าสำนักงานและครูวิชาการสำนักงานกลุ่มโรงเรียนต่อหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ
- 1.5 ประสานงาน วางแผนและดำเนินการนิเทศร่วมกับศึกษานิเทศก์
- 1.6 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอมอบหมาย
2. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน
 - 2.1 พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนงานและโครงการของกลุ่มโรงเรียน
 - 2.2 พิจารณาให้ความเห็นชอบแนวทางพัฒนางานวิชาการที่โรงเรียน ภายในกลุ่มดำเนินการร่วมกัน
 - 2.3 รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของข้าราชการครูและลูกจ้างประจำของกลุ่มโรงเรียนต่อหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ
 - 2.4 พิจารณานุมัติการจัดสรรงบประมาณประจำปีของกลุ่มโรงเรียน
3. อำนาจหน้าที่ของหัวหน้าสำนักงานกลุ่มโรงเรียน
 - 3.1 รับผิดชอบการบริหารของสำนักงานกลุ่ม ศูนย์วิชาการกลุ่มและห้องสมุดกลุ่มโรงเรียน
 - 3.2 รับผิดชอบการดำเนินงานของครูวิชาการสำนักงานกลุ่มและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน
 - 3.3 เสนอแผนงานและโครงการเพื่อดำเนินงานของกลุ่มโรงเรียนตามนโยบายของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอต่อคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน
 - 3.4 เสนอแนวทางพัฒนางานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ
 - 3.5 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากประธานกลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน
4. อำนาจหน้าที่ของครูวิชาการสำนักงานกลุ่มโรงเรียน
 - 4.1 ปฏิบัติงานเกี่ยวกับศูนย์วิชาการกลุ่มและห้องสมุดกลุ่มโรงเรียน
 - 4.2 ช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน
 - 4.3 ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากประธานกลุ่มหรือหัวหน้า

สำนักงานกลุ่มโรงเรียน

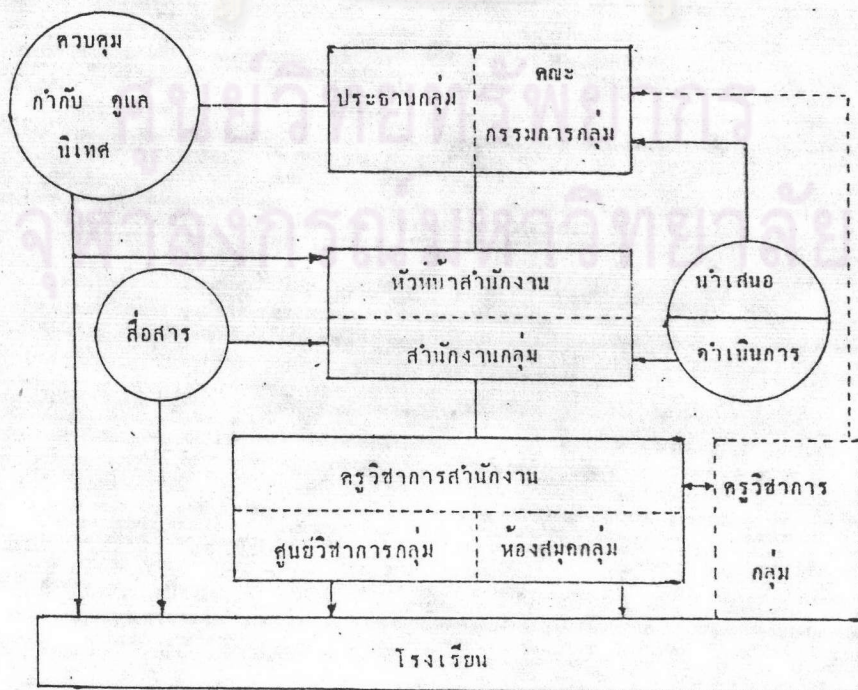
5. อำนาจหน้าที่ของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน

ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีหน้าที่สอน พัฒนาการสอนให้เป็นแบบอย่างที่ดี แก่ครูภายในโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน และมีหน้าที่อื่น ๆ อีกดังนี้

- 5.1 เป็นคณะทำงานในการวางแผนการเรียนการสอนของกลุ่มโรงเรียน
- 5.2 ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนในการพิจารณาแนวทางพัฒนาวิชาการ
- 5.3 เป็นผู้นำในการให้บริการของศูนย์วิชาการกลุ่มและห้องสมุดกลุ่มโรงเรียน
- 5.4 เป็นวิทยากรด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียน
- 5.5 เป็นคณะทำงานในการประเมินผลทางวิชาการของกลุ่มโรงเรียน
- 5.6 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนมอบหมาย

กล่าวโดยสรุปแล้ว การปฏิบัติงานของกลุ่มโรงเรียนเป็นไปตามโครงสร้างดังแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงโครงสร้างการปฏิบัติงานของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน

ประถมศึกษา

งานวิชาการนับเป็นงานที่มีความสำคัญและถือเป็นหัวใจในการจัดการศึกษาในทุกระดับของการศึกษา ซึ่งเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาจะต้องดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งนี้เพราะงานวิชาการนั้นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงผลการทำงานทางการศึกษา จุดหมายที่ต้องการ กล่าวคือ การดำเนินการให้เนื้อหา ความรู้ กิจกรรมสำคัญ ๆ และประสบการณ์ต่าง ๆ แก่ผู้เรียน ดังที่ อูทซ์ บัญประเสริฐ และ ชโลมใจ กิงคารวัฒน์ (2528 : 26) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่า ในการบริหารการศึกษานั้น มีงานวิชาการเป็นแกนกลางหรือเป็นหัวใจในการดำเนินงานโดยจะมีงานด้านอื่น ๆ ที่ช่วยสนับสนุนให้งานวิชาการประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น และ มิลเลอร์ (Miller 1965 : 175) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของโรงเรียนอันเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่ต้องปฏิบัติและที่สำคัญคือการจัดโปรแกรมการสอน การปฏิบัติตามโปรแกรม การวัดผลและการจัดบริการการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าในการจัดการศึกษาในโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนนั้นงานที่มีความสำคัญซึ่งถือเป็นภารกิจหลักที่ต้องปฏิบัติก็คืองานวิชาการนั่นเอง และในการจัดกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติก็ได้กำหนดภารกิจหลักที่กลุ่มโรงเรียนต้องดำเนินการคืองานวิชาการ (สพช. 2530 : 3 : 13) โดยที่นำเอาโรงเรียนที่เป็นสมาชิกภายในกลุ่มมารวมกันดำเนินการ ดังนั้นเพื่อให้เห็นขอบข่ายของงานวิชาการจึงนำเสนอถึงการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา

สง่า โพธิ์วัง (2528 : 12) ได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนไว้ว่าเป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนและครูให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด

สุมิตร คุณากร (อ้างถึงใน นงลักษณ์ สีนสีบล และคณะ 2528 : 42) ได้กล่าวถึงงานวิชาการในโรงเรียนว่า มิได้หมายถึงเฉพาะการจัดการเรียนการสอนภายในชั้นเรียนเท่านั้น แต่หมายถึงกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของเด็ก

อุทัย บุญประเสริฐ และ ชโลมใจ กิงคารวัฒน์ (2528 :6) ได้กล่าวถึง การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนไว้ว่า เป็นการบริหารกิจกรรมทุกด้านของโรงเรียน ที่ครอบคลุมงานการจัดการเรียนการสอน งานกิจกรรมนักเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร งานเรียนและวัดผล งานแนะแนว งานนิเทศการศึกษา เป็นต้น ซึ่งงานทั้งหมดมีจุดศูนย์รวม อยู่ที่การพัฒนาการเรียนการสอน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนนั้นมีขอบข่าย ที่กว้างมาก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินกิจกรรมทุกชนิดที่ เกี่ยวข้องกับระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อให้เด็กเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ตาม จุดหมายของหลักสูตร นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการและ แนวปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนไว้ดังนี้

สมพร สุทัศน์ีย์ (2525 : 65-67) กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการว่า ประกอบด้วย

1. งานด้านหลักสูตรและการสอน โดยผู้บริหารต้องรู้หลักสูตรเป็นอย่างดี สามารถแนะนำให้ครูเข้าใจถึงจุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
2. งานด้านกรณีศึกษาการสอน เป็นการช่วยเหลือ ปรับปรุงกระบวนการเรียน การสอนของครูให้ดีขึ้น
3. งานด้านห้องสมุด ถือว่าเป็นศูนย์กลางทางด้านวิชาการซึ่งจัดบริการแก่ ครูและนักเรียน
4. งานด้านการวัดและประเมินผล เป็นกิจกรรมสำคัญที่ผู้บริหารต้องรู้ เป็นอย่างดีและควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลไว้ว่า จะวัดอะไร อย่างไร เมื่อไร

น้อมศรี เคท และ วรสุตา บุญใจโรจน์ (2526 :43) ได้จัดหมวดหมู่ งาน บริหารงานวิชาการในโรงเรียนไว้ 5 หมวดดังนี้คือ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียน การสอน การนิเทศการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร

เอกชัย กี่สุข (2527 :151) ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียนไว้ ดังนี้คือ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การบริหารบุคลากรทางวิชาการ

การนิเทศการศึกษา การบริหารสื่อการศึกษา และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอน

เอกวิทย์ ฅ กลาง (อ้างถึงใน หวน พินธุพันธ์ 2528 :20) ได้กล่าวถึง
 ขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาได้แก่ การควบคุมดูแลหลักสูตร อุปกรณ์
 การสอน การจัดแบบเรียน คู่มือครู การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุง
 การเรียนการสอน การฝึกอบรมครูประจำการ การเผยแพร่วิชาการ การวัดผลการศึกษา
 การวิจัยค้นคว้า ตลอดจนการตรวจเยี่ยมและการนิเทศการศึกษา

อุทัย บุญประเสริฐ และ ชโลมใจ กิงคารวัฒน์ (2528 :44) ได้กล่าวถึง
 งานวิชาการในระบบโรงเรียนว่ามีขอบเขตครอบคลุมถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

1. หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ
2. การสอนและการบริหารการสอน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน
3. กิจกรรมนักเรียนและการบริหารกิจกรรมนักเรียนเพื่อเสริมสร้าง
 การเรียนการสอนตามหลักสูตรให้ได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. สื่อการเรียนและห้องสมุด เพื่อเสริมสร้างสนับสนุนการเรียนการสอน
5. การวัดและประเมินผลการศึกษาของเด็กและประเมินผลงานทางวิชาการ
 ของโรงเรียน
6. การจัดการนิเทศการศึกษาและพัฒนาวิชาชีพครูซึ่งรวมถึงการบำรุงขวัญ
 และเสริมสร้างกำลังใจในการทำงานของครู

จากขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนดังกล่าวมาแล้วจึงพอสรุป
 ได้ว่า การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษานั้นประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญใน
 ด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการบริหารหลักสูตร
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
3. ด้านการนิเทศการสอน
4. ด้านการวัดและประเมินผล
5. ด้านการบริการสื่อการสอนและห้องสมุด
6. ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการภายในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา

ในการจัดกลุ่มโรงเรียนซึ่งเป็นองค์กรเพื่อความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้นภารกิจหลักของกลุ่มโรงเรียนก็คือ การร่วมกันปฏิบัติงานวิชาการร่วมมือกันพัฒนาวิชาการภายในกลุ่มของตนให้มีคุณภาพสูงขึ้น โดยทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้เสนอแนะว่างานปกติของโรงเรียน เช่น งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ก็ให้ดำเนินไปตามปกตินอกจากงานวิชาการเท่านั้นจะต้องผ่านกลุ่มโรงเรียน (สปช. 2530 : 3 : 44) ดังนั้นการที่จะพัฒนางานวิชาการภายในกลุ่มโรงเรียนให้สูงขึ้นได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับโรงเรียนที่เป็นสมาชิกว่ามีการปฏิบัติงานวิชาการหรือพัฒนาวิชาการของตนหรือไม่ ด้วยเหตุนี้การปฏิบัติงานทางด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนจึงไม่แตกต่างจากการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนคงยึดถือขอบข่ายของงานวิชาการในลักษณะเดียวกัน และในการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนนั้นก็ไม่มีแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้เป็นเกณฑ์แต่อย่างใดเพียงแต่ให้ถือแนวปฏิบัติงานวิชาการเช่นเดียวกับภาระงานวิชาการโดยทั่วไป (สปช. 2530 : 3 : 13) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการปฏิบัติงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนจึงเกี่ยวข้องกับงานทางด้านต่าง ๆ คือ ด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศติดตามผล การบริการสื่อการสอน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามก็มีข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527 : 69) ได้กล่าวไว้ในคู่มือการบริหารกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา เล่มที่ 1 ไว้ว่า งานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนควรประกอบด้วย

1. การกำหนดนโยบายและเป้าหมายบริหารกลุ่มโรงเรียน
2. การวางแผนการสอน
3. การนิเทศติดตามผล
4. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
5. การพัฒนาการสอนกลุ่มประสบการณ์
6. การจัดหาและส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอน
7. การใช้ทรัพยากรของชุมชนเพื่อการเรียนการสอน
8. การปรับปรุงห้องสมุด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 33) ได้เสนอแนะ
 ขอบข่ายของงานวิชาการภายในกลุ่มโรงเรียนไว้ดังนี้คือ

1. การกำหนดนโยบาย เป้าหมายและแนวทางการพัฒนางานวิชาการ
2. งานหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร
3. งานพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ได้แก่การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร
 ในรูปแบบต่าง ๆ
4. การพัฒนาและเผยแพร่วิธีสอน
5. งานสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา
6. การวัดและประเมินผล โดยเฉพาะการสร้างเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพ
 การเรียนการสอนของกลุ่มโรงเรียน
7. งานห้องสมุดและศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน
8. งานวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ
9. การประชุมสัมมนาทางวิชาการและการนิเทศภายในกลุ่ม
10. การวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
11. งานสถิติข้อมูล ข้อเสนอแนะทางการศึกษาในด้านต่าง ๆ
12. การระดมทรัพยากร ชุมชนมาสนับสนุนการเรียนการสอน
13. การเก็บรวบรวมเอกสาร ระเบียบคำสั่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ
14. การรายงานผลงานด้านวิชาการ ผลงานประจำปีของกลุ่มโรงเรียน

จากขอบข่ายของงานวิชาการภายในกลุ่มโรงเรียนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็น
 ลักษณะของการวางแผน โครงการทางวิชาการเพื่อนำไปปฏิบัติ สนับสนุนการปฏิบัติงานของ
 ทางโรงเรียน การพัฒนา ปรับปรุง การนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตลอดจน
 การติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนภายในกลุ่ม โดยมีบุคลากรของกลุ่มโรงเรียน
 ฝ่ายต่าง ๆ ร่วมกันดำเนินงาน ในส่วนของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนซึ่งถือว่าเป็นบุคลากรที่มี
 ความรู้ความสามารถทางวิชาการ เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรโดยตรงเนื่องจากเป็นผู้
 ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน และดำเนินการสอน พัฒนาการสอนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู
 ดังนั้นขอบข่ายการปฏิบัติงานของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานวิชาการ
 ของกลุ่มโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับงานทางด้านหลักสูตร เอกสารหลักสูตร การจัดการเรียน
 การสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศการเรียนการสอนซึ่งในฐานะเป็นผู้มีความสามารถ

เพื่อแนะนำ สาธิต ตลอดจนเผยแพร่วิธีสอนแก่ครู ดังนั้นในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนจึงจำเป็นต้องเป็นผู้มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตน อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนต่อไป

ตอนที่ 3 ความหมายของสมรรถภาพ สมรรถภาพครู สมรรถภาพของครูโดยทั่วไป และ สมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน

คำว่า "สมรรถภาพ" (Competency) ได้มีผู้ให้ความหมายและคำอธิบายไว้ดังนี้

กู๊ด (Good 1973 :121) ให้ความหมายของคำว่า "สมรรถภาพ" ว่า หมายถึง ทักษะ (Skill) ความคิดรวบยอด (Concept) และทัศนคติ (Attitude) ที่ต้องมีในการปฏิบัติงานทุกประเภทและสามารถนำเอาวิธีการและความรู้พื้นฐานไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง

กมล สุกประเสริฐ และคณะ (2523 :3) และ ผดุงยศ ดวงมาลา (ม.ป.ป. :4) ได้ให้ความหมายที่คล้ายกันของคำว่า "สมรรถวิสัย" และ "สมรรถภาพ" ซึ่งมาจากภาษาอังกฤษคำเดียวกัน คือ Competency ว่า หมายถึง คุณสมบัติที่เป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทัศนคติและอุปนิสัยหรือบุคลิกภาพซึ่งมีผลทำให้เกิดความสามารถในการกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ปรารถนาได้

ประยูร อาษานาม และ สุลัดดา ลอยฟ้า (2526 :3) ให้ความหมายของ "สมรรถภาพ" ว่า หมายถึง ความสามารถที่เป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทัศนคติและอุปนิสัย ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้

กอร์ดอน (Gordon 1971 :60) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพทั้งนี้ การที่จะสำรวจหาว่าครูมีสมรรถภาพหรือไม่นั้น เราจะรู้ว่าเขามีสมรรถภาพเมื่อเขาได้แสดงถึง ความสามารถ (Abilities) ความรู้ (Knowledge) และบุคลิกลักษณะ (Personal Attributes) ออกมาในการปฏิบัติงาน

โจนส์ สาลิสบูรี และ สเปนเซอร์ (Jones, Salisbury and Spenser

อ้างอิงใน จาร์ก อาจวารินทร์ 2529 :8) ให้แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพไว้ว่า เราสามารถสังเกตเห็นที่มีสมรรถภาพได้ เช่น พนักงานพิมพ์ดีดที่สามารถพิมพ์หนังสือโดยมีคำผิดน้อยที่สุด พนักงานบริการในร้านอาหารที่รับคำสั่งได้แม่นยำ รวดเร็วและนำเอาอาหารมาบริการได้อย่างฉับพลัน หรือแพทย์ที่วินิจฉัยโรคได้อย่างถูกต้อง สั่งยาได้เหมาะสม ตรวจอาการอย่างสม่ำเสมอและเขาก็พบว่าคนไข้ของเขามีอาการดีขึ้น จากลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พนักงานพิมพ์ดีด พนักงานบริการหรือแพทย์ผู้ซึ่งปฏิบัติงานของเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสพผลสำเร็จนั้นถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีสมรรถภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าสมรรถภาพเป็นคุณลักษณะด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และบุคลิกภาพของบุคคลที่เป็นผลทำให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติงานหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ ดังนั้นสมรรถภาพของบุคคลจึงเป็นสิ่งที่เราสังเกตเห็นได้เนื่องจากบุคคลที่มีสมรรถภาพนั้นจะต้องแสดงออกถึงความสามารถทางพฤติกรรมนั่นเอง จึงพอสรุปความหมายของสมรรถภาพได้ว่า หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะ และบุคลิกภาพของบุคคลที่มีผลทำให้การปฏิบัติงานหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของสมรรถภาพครู

เนื่องจากครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนเป็นครูผู้สอนคนหนึ่งโรงเรียน ดังนั้นสมรรถภาพในการปฏิบัติหน้าที่ครูจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ดังนั้นจึงนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพครูดังนี้

ดอดล์ (Dodl 1973 :194) ได้กล่าวถึง "สมรรถภาพครู" ว่า หมายถึง ทักษะ (Attitude) ความเข้าใจ (Understanding) ทักษะ (Skill) และ พฤติกรรม (Behaviors) ของครูที่เอื้ออำนวยต่อความเจริญงอกงามของนักเรียนทั้งในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคมและทางร่างกายของนักเรียน

โคกเกอร์ (Coker 1976 :54) ได้กล่าวถึงสมรรถภาพครูว่าเป็นความสามารถของครูในการแก้ไขปัญหาที่เผชิญ ครูที่สามารถแก้ไขปัญหาในด้านใดด้านหนึ่งก็เรียกว่ามีสมรรถภาพในด้านนั้น ฉะนั้นครูที่มีสมรรถภาพสูงจะหมายถึงครูที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาหลาย ๆ ด้าน

ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา (2519 :12) ได้ให้ความหมายของ สมรรถภาพครู

ว่า หมายถึง ความรู้ ทักษะ เจตคติที่ผู้เป็นครูพึงมีในการที่จะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทั้ง ทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และร่างกาย

สวัสดิ์ ประทุมราช และ คณะ (2523 :12) ได้ให้ความหมายของ "สมรรถภาพ ครูประถมศึกษาที่วิเคราะห์ได้จากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521" ว่า หมายถึง ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และทัศนคติที่ครูประถมศึกษาพึงมีเพื่อกำหนดการสอนให้นักเรียน บรรลุจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประยูร อาษานาม และ สุลัดดา ลอยฟ้า (2526 :5) กล่าวถึงสมรรถภาพ ครูว่า หมายถึงความสามารถของครูที่เป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทัศนคติ และคุณลักษณะ อุปนิสัยซึ่งเป็นผลให้เกิดความสามารถและทักษะในการส่งเสริมการเรียนรู้ ของนักเรียน

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า สมรรถภาพครู หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทัศนคติ ตลอดจนบุคลิกลักษณะของครูที่พึงมี เพื่อกำหนดการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาทั้งทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และทางร่างกาย ตลอดจนเป็นความสามารถของ ครูในการแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมรรถภาพครูโดยทั่วไป

ครูที่ดีและมีสมรรถภาพนั้น นับเป็นสิ่งที่ดีและเป็นความต้องการของหน่วยงานหรือ สถานศึกษาเพราะครูที่ดีและมีสมรรถภาพนั้นจะทำให้การปฏิบัติงานใด ๆ ในหน้าที่ครูบรรลุผล สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้มีผู้กล่าวถึงครูที่ดี ครูที่มีสมรรถภาพโดยทั่ว ๆ ไปดังนี้

มานพ ภาษิตวิไลธรรม (2520 :82) ได้สรุปสมรรถภาพของครูประถมศึกษา ที่สังคมต้องการในจังหวัดสกลนครและนครพนมไว้ดังนี้

1. สมรรถภาพด้านการสอน สังคมต้องการให้ครูสามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สมรรถภาพด้านวิชาการ ได้แก่ การมีความรู้กว้างขวางทั้งในวิชาที่ ตนสอนและวิชาพิเศษอื่น ๆ ตลอดจนมีการตื่นตัวที่จะเสาะแสวงหาความรู้อยู่เสมอ
3. สมรรถภาพด้านบุคลิกลักษณะ ซึ่งหมายถึงสมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ การแนะแนวและปกครองชั้นเรียน สมรรถภาพด้านการเป็นผู้นำ ด้านศีลธรรม

จรรยา คุณมี (2521 :2-7) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของครูที่มีสมรรถภาพสูงไว้ว่า ครูที่มีสมรรถภาพสูงควรมีลักษณะส่วนตัวที่เหมาะสม มีความสามารถในด้านความรู้ทั่วไป มีความสามารถในวิชาที่สอนและมีความสามารถในการสอน ซึ่งประกอบด้วย

1. ลักษณะส่วนตัว (Personal Characteristics) ครูที่มีสมรรถภาพย่อมมีลักษณะดังนี้

- 1.1 สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนได้
- 1.2 มีศีลธรรม สุภาพ มีความเมตตา กรุณา ปรารถนาดีต่อนักเรียนและบุคคลทั่วไป
- 1.3 อุทิศเวลาให้การสอนและนักเรียนอย่างจริงจัง
- 1.4 สุขุม รอบคอบ ควบคุมจิตใจและความประพฤติได้ในทุกโอกาส
- 1.5 ไม่ดื่มของมึนเมาและเล่นการพนัน
- 1.6 มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ
- 1.7 สามารถเป็นผู้นำของท้องถิ่น
- 1.8 ชอบและสนใจวิธีสอนและมีความภูมิใจในความเป็นครู
- 1.9 มีความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิตแบบประชาธิปไตย
- 1.10 จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

2. มีความรู้ความสามารถในความรู้ทั่วไป (Competencies in general education) ครูควรมีความรู้กว้างขวางไม่เฉพาะวิชาที่ตนสอนเท่านั้น ควรสนใจในภาษาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์และเหตุการณ์ของโลกปัจจุบัน

3. มีความสามารถในวิชาที่สอน (Competencies in academic area) ครูควรมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้ง รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ของวิชานั้น ๆ สามารถหาข้อมูลและหลักฐานอ้างอิงในวิชาที่ตนสอนได้

4. ความสามารถในการสอน (Competencies in professional education) ครูควรมีความสามารถดังนี้คือ

- 4.1 เตรียมการสอน
- 4.2 เข้าใจจุดมุ่งหมายของการศึกษาและวิชาที่สอน
- 4.3 ใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธีอย่างเหมาะสม

- 4.4 เข้าใจในจิตวิทยาการเรียนรู้และพัฒนาการของนักเรียนเป็นอย่างดี
- 4.5 เลือกใช้หรือผลิตวัสดุอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมกับบทเรียน
- 4.6 เป็นผู้นำในชั้นเรียน
- 4.7 เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน
- 4.8 แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
- 4.9 ปรับปรุงหลักสูตรและตำราเรียน
- 4.10 วัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

กมล สุตประเสริฐ และ คณะ (2523 :4) ได้ศึกษาหาสมรรถภาพของครู ประถมศึกษา โดยได้กำหนดสมรรถภาพของครูประถมศึกษาไว้ว่า เป็นคุณสมบัติที่ทำให้ครู สามารถปฏิบัติหน้าที่และบทบาทได้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษาและความต้องการของ สังคม โดยแบ่งสมรรถภาพออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. สมรรถภาพที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้านย่อย ๆ คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจและคุณธรรม ด้านสังคมและจริยธรรม อันได้แก่ ครูจะต้องแต่งกาย ให้สะอาดเรียบร้อย ำรงแจ่มใส แสดงท่าทางได้เหมาะสม พูดออกเสียงชัดแจ่มถูกต้อง มีอารมณ์ขัน ำรงแจ่มใส ชยัน ช่างสังเกต ยุติธรรม พูดจริงทำจริง ใจกว้าง และเป็น แบบอย่างที่ดี เป็นต้น
2. สมรรถภาพที่เกี่ยวกับความรู้ในชุมชนและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครูจะต้อง ทราบสภาพภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ สถานที่ตั้ง แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนั้นครูจะต้อง สามารถบอกสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน และนิสัยใจคอของคนในท้องถิ่นได้
3. สมรรถภาพที่เกี่ยวกับหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน เช่น ครูจะต้อง สามารถอธิบายหลักการ จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตร ทำแผนการสอน การเตรียม การสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนการเลือก หนังสือแบบเรียน เป็นต้น
4. สมรรถภาพเกี่ยวกับขบวนการปฏิบัติ หมายถึงคุณสมบัติของครูที่แสดงออก ถึงความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนตามที่ หลักสูตรกำหนด
5. สมรรถภาพเกี่ยวกับผลผลิตทางการศึกษา หมายถึงคุณสมบัติของครูที่ แสดงออกถึงความสามารถในการดำเนินการวัดผลและประเมินผลตามที่หลักสูตรกำหนด

สวัสดี ประทุมราช และ คณะ (2523 :346) ได้ศึกษาความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรการฝึกหัดครูกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยได้วิเคราะห์หาสมรรถภาพของครูประถมศึกษาจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้ข้อสรุปดังนี้คือ

1. สมรรถภาพด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ในเนื้อหาวิชาในหลักสูตรทุกกลุ่ม ประสพการณ์และความรู้ทางวิชาชีพครู เช่น ปรัชญาการศึกษา แผนการศึกษาชาติ หลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู จิตวิทยา และวิธีสอนแบบต่าง ๆ เป็นต้น
2. สมรรถภาพด้านทักษะ ทั้งทักษะทั่วไปและทักษะเฉพาะในแต่ละกลุ่ม ประสพการณ์ เช่น ทักษะในการจัดกิจกรรม เทคนิคการสอน การเตรียมความพร้อม การใช้ภาษาได้เป็นตัวอย่างแก่เด็ก และทักษะในการวิเคราะห์ข่าว เป็นต้น
3. สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและทัศนคติ ได้แก่คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับครูประถมศึกษา เช่น มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี มีขันติธรรม เป็นประชาธิปไตย ฯลฯ กับทัศนคติที่ดีต่อการสอนและอาชีพครู เช่น ตระหนักในคุณค่าของภาษาไทย คณิตศาสตร์ เป็นต้น

กอร์ดอน (Gordon 1971 :60-66) ได้ทำการวิจัยหาสมรรถภาพของครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Middle School) ในรัฐฟลอริดา โดยใช้แบบสอบถามของสภาการศึกษาครูของรัฐฟลอริดา (the Teacher Education Advisory Council:TEAC) ซึ่งสร้างขึ้นโดยนักการศึกษาที่มีประสพการณ์ทำงานอยู่ในวงการศึกษา พบว่าครูมัธยมศึกษาตอนต้นควรมีสมรรถภาพ 3 ด้านคือ

1. ด้านบุคลิกภาพ (Personal Qualities) ได้แก่ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความมั่นคงทางอารมณ์ พร้อมทั้งปรับปรุงเปลี่ยนแปลง มีความรักเด็ก รับผิดชอบต่อความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และอุทิศตนเพื่อการศึกษาของเด็กทั้งในเวลาและนอกเวลา
2. ด้านความเข้าใจ (Understanding) ได้แก่ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งทางร่างกายและทางสมองของเด็ก เข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทักษะการเรียนรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น วิธีการวัดและประเมินผล การปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอนและการจัดการศึกษาของชาติ
3. ด้านทักษะการสอน (Instructional Skill) ได้แก่ มีทักษะ

ในการให้คำแนะนำแก่นักเรียน การใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน การสอนแบบต่าง ๆ มีทักษะในการสอนทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน การกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การวินิจฉัยและการแก้ปัญหาของห้องเรียน และมีทักษะในการประสานงานกับครูในสายงานอื่น ๆ

เฮนนี่ และ มอร์เทนสัน (Henney and Mortenson 1973 :312-315) ได้ทำการศึกษาคูณลักษณะของครูประถมศึกษาที่ติดจากกลุ่มของผู้ปกครอง ครู และผู้บริหาร โดยการสังเกตพฤติกรรมการสอนจาก วิดีโอ แล้วนำมาอภิปรายหาข้อสรุป ได้ข้อสรุปว่า ครูประถมศึกษาที่ดีควรมีคุณลักษณะดังนี้คือ

1. มีความรู้ในเนื้อหา
2. ใช้วิธีสอนได้หลาย ๆ แบบในการดำเนินการเรียนการสอน
3. ใช้กิจกรรมต่าง ๆ กระตุ้นนักเรียนระหว่างการเรียนการสอน
4. สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน
5. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน
6. มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล
7. สนับสนุนในความคิดเห็นใหม่ ๆ หรือที่ท้าทายของเด็ก
8. สนับสนุนเด็กในการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

ฮอลล์ และ โจนส์ (Hall and Jones 1976 :48-50) ได้จำแนกสมรรถภาพของครูทั่วไปออกเป็น 5 ด้านคือ

1. สมรรถภาพด้านสติปัญญา (Cognitive Competencies) ได้แก่ สมรรถภาพด้านความรู้ เชี่ยวชาญ ความแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอน วิธีสอน การวิเคราะห์ โปรแกรมที่สอนและหลักสูตร
2. สมรรถภาพด้านปฏิบัติการ (Performance Competencies) ได้แก่ สมรรถภาพการปฏิบัติการสอน การใช้สื่อการสอน การใช้คำถาม ซึ่งต้องอาศัยพื้นฐานทางด้านสติปัญญา
3. สมรรถภาพด้านผลการสอน (Consequence or Product Competencies) เป็นสมรรถภาพที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน
4. สมรรถภาพด้านการศึกษาคนควา (Exploration Competencies)

เป็นสมรรถภาพที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณค่าในตัวครู เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพของครู

5. สมรรถภาพทางด้านอารมณ์และจิตใจ (Affective Competencies)

เป็นสมรรถภาพที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทศนคติ ความสนใจ และความซาบซึ้งหรือเห็นคุณค่า
ในวิชาชีพครู

จากคุณลักษณะของครูที่ดีและครูที่มีสมรรถภาพโดยทั่วไป สรุปได้ว่าครูที่มีสมรรถภาพ
ควรมีคุณลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจ

1.1 มีความรู้ในเนื้อหาวิชา วิชาการและหลักสูตร เอกสารประกอบ
หลักสูตรต่าง ๆ

1.2 มีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายทางการศึกษา แผนการศึกษาของชาติ

1.3 มีความรู้ ความเข้าใจในจิตวิทยา ทฤษฎีการเรียนรู้ การพัฒนา
การของเด็ก ความต้องการของเด็ก ซึ่งให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่เด็กได้

1.4 เป็นบุคคลที่ศึกษาหาความรู้ใส่ตัวอยู่เสมอ

2. สมรรถภาพทางการสอน

2.1 สามารถเตรียมการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 สามารถกำหนดจุดประสงค์ในการสอน จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
ตรงตามความต้องการของผู้เรียน

2.3 มีทักษะในการสอนตามลำดับขั้นของการสอน

2.4 มีทักษะใช้วิธีสอนได้หลาย ๆ แบบ

2.5 มีทักษะในการใช้คำถาม

2.6 สามารถจัดบรรยากาศของห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้

2.7 มีทักษะในการใช้สื่อ แหล่งวิทยากรต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์

2.8 มีความสามารถในการพัฒนา ปรับปรุงการสอนของตน

2.9 มีทักษะในการประสานงานกับเพื่อนครูจัดกิจกรรมการสอน

3. สมรรถภาพด้านการประเมินผล

3.1 มีความเข้าใจวิธีการวัดและประเมินผลที่ดีและเหมาะสมกับ

บทเรียน

- 3.2 มีความสามารถในการประเมินผลการสอนของตนเอง
- 3.3 สามารถประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองเพื่อปรับปรุงอยู่

เสมอ

4. สมรรถภาพด้านบุคลิกภาพ

- 4.1 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน เพื่อนครู และชุมชน
- 4.2 มีคุณธรรม จริยธรรมประจำตัว
- 4.3 เข้ากับบุคคลอื่นได้ แต่งกายสะอาด เรียบร้อย
- 4.4 มีจิตใจมั่นคง อารมณ์มั่นคง
- 4.5 ความเป็นผู้นำ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ให้คำแนะนำ

คำปรึกษาแก่นักเรียนได้

สมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน

จากที่กล่าวมา โดยความหมายของสมรรถภาพ สมรรถภาพครู และสมรรถภาพครูโดยทั่วไปผู้วิจัยจึงสรุป "สมรรถภาพของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน" ว่า หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทัศนคติ ตลอดจนบุคลิกลักษณะของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ที่มี เพื่อปฏิบัติงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนหรืองานที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน

เนื่องจากบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับสมรรถภาพ กล่าวคือถ้าครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนขาดสมรรถภาพแล้วก็จะแสดงบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของตนอย่างสมบูรณ์ได้ ซึ่ง ดอดด์ (Dod1 1973 : 195) ก็ได้กล่าวไว้ว่า การหาสมรรถภาพของครูก็โดยศึกษา วิเคราะห์จากบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของครูนั่นเอง ผู้วิจัยจึงนำเสนอบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนดังนี้

บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน

ฉวีวรรณ กิรติกร (อ้างถึงใน ปัญญา หมิ่นบาล 2529 : 34) ได้เสนอแนะถึงงานในหน้าที่ของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนไว้ดังนี้คือ

1. ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู แผนการสอนเพื่อเป็นแนวทางให้ครูในโรงเรียน
ของตนทำกำหนดการสอน ตารางสอนและปฏิทินการปฏิบัติงานตลอดปี
2. หาความต้องการ ความจำเป็นในการปรับปรุงการเรียนการสอน โดย
ประชุมร่วมกับคณะครู
3. สำนักรสอน
4. ติดตามและประเมินผลเพื่อเสนอแนะผู้บริหาร
5. ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับอนามัยโรงเรียน
6. ร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับคณะครูในโรงเรียน
7. เป็นวิทยากร การประชุมอบรมสัมมนาทางวิชาการตามความต้องการ
ของกลุ่มโรงเรียน ระหว่างปิดภาคเรียนหรือวันที่ไม่ทำการสอน
8. ประสานงานกับศึกษานิเทศก์อำเภอ เพื่อให้มีการเยี่ยมห้องเรียน
9. ร่วมประชุมครูในโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียน
การสอน และทางวิชาการซึ่งกันและกัน
10. ดำเนินการเพื่อให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนตัวอย่างของกลุ่มโรงเรียน
11. ช่วยให้ครูในโรงเรียนดำเนินการสอนให้บรรลุตามเกณฑ์มาตรฐาน
ทางวิชาการ
12. มีบทบาทเป็นผู้ประสานงาน เป็นนักวิชาการและเป็นวิทยากรให้แก่ครู
ในโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนของตน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530 : 15 : 6-12) ได้
กำหนดจำนวน แนวทางการแต่งตั้ง บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของครูวิชาการกลุ่ม
โรงเรียนไว้ดังนี้

1. จำนวนครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ในแต่ละกลุ่มมีจำนวนครูวิชาการกลุ่ม
โรงเรียน จำนวน 6 คน โดยมีหน้าที่รับผิดชอบกลุ่มประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตร
ดังนี้คือ

- 1.1 ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประจำกลุ่มทักษะ ภาษาไทย
- 1.2 ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประจำกลุ่มทักษะ คณิตศาสตร์
- 1.3 ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประจำกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
- 1.4 ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประจำกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

- 1.5 ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประจำกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ
 - 1.6 ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประจำกลุ่มประสบการณ์พิเศษ
2. การแต่งตั้งครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ให้ประธานกลุ่มโรงเรียนเสนอ
ครุฑีเด่นภายในกลุ่มโรงเรียนต่อหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอเพื่อแต่งตั้งเป็นครูวิชาการ
กลุ่มโรงเรียน ซึ่งลักษณะของครุฑีเด่นกำหนดคุณสมบัติดังนี้คือ
- 2.1 มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของแต่ละกลุ่มประสบการณ์
อย่างแตกฉาน
 - 2.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ที่รับผิดชอบ
ได้ถูกต้องและครบถ้วนทุกขั้นตอนตามหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครูกำหนดอย่างสม่ำเสมอ
 - 2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มประสบการณ์นั้น ๆ
โดยส่วนรวมอยู่ในระดับที่น่าพอใจ
 - 2.4 ปรับปรุงพัฒนาสื่อและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้
ก้าวหน้าอยู่เสมอ
 - 2.5 ได้รับความคัดเลือกให้เป็นครุฑีเด่นในระดับใดระดับหนึ่ง
3. บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ครู
วิชาการกลุ่มโรงเรียนทั้ง 6 คนมีบทบาท หน้าที่ที่สำคัญคือเป็นผู้นำทางวิชาการทั้งในด้าน
ปฏิบัติการสอนและด้านอื่น ๆ ให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูภายในกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ในกลุ่มที่ตนรับผิดชอบ โดยมีลักษณะและแนวปฏิบัติดังนี้
- 3.1 ด้านปฏิบัติการสอน สอนประจำชั้นหรือประจำกลุ่มประสบการณ์
ให้ครบถ้วนตามกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือ
 - 3.1.1 จำเนียรการสอนตามกิจกรรมการเรียนที่จัดไว้แล้วใน
แผนการสอน คู่มือครูจนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้แล้ว
 - 3.1.2 ทำการวัดและประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนว่า
เกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด
 - 3.1.3 หากพบข้อบกพร่องจะต้องทำการแก้ไขหรือซ่อมเสริม
 - 3.2 ด้านพัฒนาการสอน พัฒนาการสอนทั้งในด้านการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอน การใช้สื่อ การผลิตสื่อและเก็บรักษาสื่อประเภทต่าง ๆ อย่างมีระบบ

รวมทั้งวิธีการวัดและประเมินผล การสอนซ่อมเสริมให้มีความแปลกใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ

4. บทบาท หน้าที่อื่น ๆ ของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ได้แก่

4.1 เป็นคณะทำงานในการวางแผนการเรียนการสอน ได้แก่

4.1.1 ร่วมประชุมกับคณะกรรมการกลุ่ม หัวหน้าสำนักงานกลุ่ม เพื่อสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการและการจัดลำดับของปัญหาตามความต้องการ เพื่อกำหนดเป็นแผนการปรับปรุงการเรียนการสอนโรงเรียนภายในกลุ่ม ตลอดจนการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานของกลุ่มโรงเรียน

4.1.2 ร่วมประชุมเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนในเรื่องต่อไปนี้คือ

4.1.2.1 การจัดทำแผนโรงเรียน

4.1.2.2 การจัดเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตร

เช่น แผนการสอน คู่มือครู กำหนดการสอน

4.1.2.3 การจัดทำตารางสอน

4.1.2.4 การจัดทำ จัดหาเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้

การสอนตามจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้น

4.1.3 ให้ความร่วมมือในการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ

4.1.4 เสนอแนะการปรับปรุงการเรียนการสอนแก่คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน

4.2 ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการกลุ่มเกี่ยวกับแนวทางพัฒนางานวิชาการ ซึ่งมีแนวปฏิบัติดังนี้

4.2.1 ให้ขอเสนอแนะแก่คณะกรรมการกลุ่มเกี่ยวกับแนวทางพัฒนางานวิชาการโดยรวบรวมข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนการสอนซ่อมเสริมโดยเฉพาะในกลุ่มประสพการณ์ที่รับผิดชอบ

4.2.2 ให้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีปัญหาภายในกลุ่มเพื่อนำไปจัดทำโครงการแก้ปัญหา

4.2.3 เสนอแนะความรู้และเทคโนโลยีทางการศึกษาให้

คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนได้ทราบเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

4.2.4 ศึกษาหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู เพื่อเสนอแนะให้
คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนทำกำหนดการสอน ตารางสอน ปฏิทินปฏิบัติงานตลอดปี

4.3 เป็นผู้นำในการใช้บริการของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้คือ

4.3.1 จัดการเรียนการสอนและพัฒนาการสอนในกลุ่ม
ประสบการณ์ที่รับผิดชอบให้เป็นแบบอย่างแก่ครูในโรงเรียนและภายในกลุ่มโรงเรียน

4.3.2 เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อหรือแหล่ง
วิทยาการต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ครูในโรงเรียนและภายในกลุ่มโรงเรียน

4.3.3 ใช้บริการของศูนย์วิชาการกลุ่มและห้องสมุดกลุ่ม
โรงเรียนให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของตน

4.3.4 ชักชวน สนับสนุนให้ครูภายในกลุ่มมาใช้บริการของ
ศูนย์วิชาการกลุ่มและห้องสมุดกลุ่มโรงเรียน และทำการเผยแพร่ผลงานกิจกรรมของ
ศูนย์วิชาการกลุ่มและห้องสมุดกลุ่มโรงเรียนให้ครูภายในกลุ่มทราบและขอใช้บริการ

4.3.5 เสนอแนะการนำนวัตกรรมทางการศึกษามาประยุกต์
ใช้กับการเรียนการสอน

4.4 เป็นวิทยากร ด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียน

4.4.1 ศึกษาหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู เครื่องมือวัดผล
การเรียนรู้และเอกสารอื่น ๆ ที่เป็นสื่อเสริม

4.4.2 ประสานงานกับผู้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อให้ความรู้
ด้านวิชาการแก่ครูภายในกลุ่มตามวัน เวลา สถานที่และหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย

4.4.3 ศึกษาข้อมูล รวบรวมข้อมูลและเตรียมเอกสารที่ใช้
ในการอบรมหรือสัมมนา

4.4.4 บรรยายหรือสาธิตให้ความรู้ตามหัวข้อที่ได้รับเชิญ
ในกลุ่มประสบการณ์ที่ตนรับผิดชอบ

4.5 เป็นคณะทำงานในการประเมินผลงานทางวิชาการของกลุ่ม
โรงเรียน

- 4.5.1 ศึกษาระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 พุทธศักราช 2524 ให้เข้าใจอย่างชัดเจน
- 4.5.2 เป็นคณะทำงานหรือคณะกรรมการในการประเมินผลงานทางวิชาการของกลุ่มโรงเรียน เช่น การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน กรรมการพิจารณาตัดสินการประกวดกิจกรรมของกลุ่ม
- 4.5.3 ศึกษาเอกสาร เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ในแบบ ป.02 ให้เข้าใจทุกชั้น
- 4.5.4 ศึกษาหลักการวัดผลและเทคนิควิธีการสร้างเครื่องมือวัดผลพฤติกรรมชนิดต่าง ๆ
- 4.5.5 ร่วมกันสร้างแบบทดสอบมาตรฐานหรือเครื่องมือวัดผลชนิดต่าง ๆ ให้กลุ่มโรงเรียน
- 4.5.6 ปรับปรุงเครื่องมือวัดผลและข้อสอบมาตรฐาน
- 4.5.7 ขอความร่วมมือจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและโรงเรียนเพื่อรวบรวมข้อสอบที่วิเคราะห์แล้วดำเนินขั้นตอนของการสร้างคลังข้อสอบหรือเชิญผู้มีความรู้และทักษะในการเขียนข้อสอบมาเป็นคณะทำงาน
- 4.5.8 ประสานงานกับศึกษานิเทศก์อำเภอในการจัดทำข้อสอบและให้ความร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอในการประเมินผล
- 4.5.9 สรุปผลที่ได้จากการประเมินผลทางวิชาการเพื่อเสนอคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน
- 4.6 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนมอบหมาย
- 4.6.1 ช่วยเหลืองานที่ได้รับมอบหมายจากมติของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน เช่น การติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน
- 4.6.2 งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนตามที่คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนมอบหมาย

สนัน มีชั้นหมาก (2527 :4) ได้ศึกษาสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร โดยกำหนดสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนออกเป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ สมรรถภาพด้านการสอนและสมรรถภาพด้านวิชาการ โดยด้านวิชาการได้

แบ่งออกตามลักษณะของงานเป็น 5 หมวดคือ งานหลักสูตร งานสอน งานวัดผลและประเมินผล งานนิเทศการศึกษา และงานกิจกรรมทางวิชาการ

จรรยา จัยโชค (2527 : 7) ได้ศึกษาวิจัยการเปรียบเทียบเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ตามทรรศนะของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา ได้กำหนดบทบาทของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนออกเป็น 5 ด้านคือ ด้านหลักสูตร ด้านสาธิตการสอน ด้านการประชุมอบรมสัมมนา ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และด้านงานนิเทศการศึกษา

ปัญญา หมั่นบาล (2529 : 9) ได้ศึกษาการนำเสนอโปรแกรมการพัฒนาสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ได้กำหนดสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนออกเป็น 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ สมรรถภาพด้านการสอน สมรรถภาพด้านวิชาการ และสมรรถภาพด้านเทคนิคการปฏิบัติงานวิชาการ โดยสมรรถภาพทางด้านวิชาการแบ่งออกเป็น งานหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร งานการเรียนการสอน งานการวัดและประเมินผล งานนิเทศการศึกษา และงานกิจกรรมทางวิชาการ ส่วนสมรรถภาพด้านเทคนิคการปฏิบัติงานวิชาการประกอบด้วย วิธีการจัดประชุมอบรมสัมมนา การร่วมมือและประสานงาน การเป็นผู้นำ การมีมนุษยสัมพันธ์

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีความสำคัญต่อการจัดกลุ่มโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นผู้นำทางวิชาการซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับครูอาจารย์และบุคลากรฝ่ายต่างๆในการพัฒนาวิชาการของกลุ่มโรงเรียน ดังนั้นครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถตลอดจนมีเทคนิคในการปฏิบัติงานทางด้านวิชาการเป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดสมรรถภาพของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนออกเป็น 8 ด้านคือ

1. ด้านหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร
2. ด้านปฏิบัติการสอน
3. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
4. ด้านงานนิเทศการเรียนการสอน
5. ด้านการประชุมอบรมสัมมนา
6. ด้านการทำงานเป็นกลุ่มและการประสานงาน

7. ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์
8. ด้านการเป็นผู้นำ

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน

เกี่ยวกับสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ศึกษาจาก เอกสาร หนังสือและบทความที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งนี้ดังนี้คือ

1. สมรรถภาพด้านหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร

สมรรถภาพด้านหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนที่มีในการที่จะนำเอาหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู สื่อการสอน หนังสือแบบเรียนและสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนของตน ตลอดจนการดำเนินการให้ข้อเสนอแนะ ติดตาม วิเคราะห์การใช้หลักสูตร แผนการสอน คู่มือครูของครูภายในกลุ่มโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรถือว่าเป็นสิ่งบอกทิศทางและแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้ครู จัดการเรียนการสอนได้ถูกต้องตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เพราะหลักสูตรจะเสนอแนะ จุดมุ่งหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลไว้ซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตาม อย่างจริงจัง (วิชัย ราษฎร์ศิริ 2524 :13) ดังนั้นผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้จำเป็นต้อง ทำความเข้าใจเพื่อให้ทราบรายละเอียดของหลักสูตรซึ่งจะได้ปฏิบัติงานการเรียนการสอนได้ ถูกต้องตามแนวทางที่กำหนด แต่ในการนำหลักสูตรไปใช้ถ้ามีหนังสือหลักสูตร เล่มเดียวการสอน ย่อมเกิดผลดีได้ยาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนโดยจัดทำเป็นสื่อการสอน ชนิดต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยเอกสารและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการใช้หลักสูตร (บันลือ พุฒชะวัน 2524 :60)

วัสดุหลักสูตร หมายถึง เอกสารประกอบหลักสูตรชนิดต่าง ๆ และวัสดุอุปกรณ์ การสอนที่จำเป็นซึ่งจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมสนับสนุนหรือใช้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้ บรรลุจุดหมายของหลักสูตรที่วางไว้ (วิชัย ราษฎร์ศิริ 2524 :60) วัสดุหลักสูตรได้แก่ แผนการสอน คู่มือครู เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ทั้งครูและนักเรียนจัดการเรียน การสอนได้ดียิ่งขึ้น (ปรียา จันทรสิทธิเวช 2526 :22)

ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนครูจะต้องเข้าใจจุดหมาย หลักการและโครงสร้างของหลักสูตร ต้องศึกษาหลักสูตร แผนการ คู่มือครู หนังสือแบบเรียนและเอกสารที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจก่อนทำการสอนเพื่อให้การดำเนินการเรียนการสอนเป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร นอกจากนี้ยังมีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

จันทิกา ลิมป์เจริญ (2528 :309-310) เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของครูผู้สอนในการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู โดยทำความเข้าใจหลักการจุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตร ศึกษากิจกรรมการเรียนการสอนที่เสนอแนะไว้
2. ศึกษาผู้เรียน ทำความคุ้นเคยกับนักเรียน
3. เตรียมการสอน โดยเตรียมวิธีสอน สื่ออุปกรณ์ให้ครบทุกครั้ง
4. เตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้งตามบันทึกการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด แก้ปัญหาและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
5. เตรียมวิธีการวัดและประเมินผล โดยใช้วิธีการวัดและประเมินผลให้สัมพันธ์กับความคิดรวบยอดที่วางไว้

พงษ์พิศ พานิล (2528 :30) ใจสรุปบทบาทของครูในการใช้หลักสูตรไว้ดังนี้

1. ครูต้องเข้าใจหลักการ จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตร
2. ครูต้องศึกษาหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียนและเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ ก่อนทำการสอน
3. ปฏิบัติการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น จุดหมายของหลักสูตร ลักษณะเนื้อหาวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้
4. จัดทำและใช้สื่ออุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและบทเรียน
5. จัดทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติมหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น
6. ต้องรับทราบการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่สำคัญคือสอนและดำเนินงานวิชาการในกลุ่มโรงเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร

และวัสดุหลักสูตรต่าง ๆ อย่างถ่องแท้เพื่อที่จะสามารถสอนให้เป็นแบบอย่าง ให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนวิเคราะห์ ประเมินการใช้หลักสูตรของครูภายในกลุ่มโรงเรียนได้

2. สมรรถภาพด้านปฏิบัติการสอน

สมรรถภาพด้านปฏิบัติการสอน หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทัศนคติของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนพึงมีในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่นักเรียนที่ตนรับผิดชอบ ตลอดจนการปรับปรุง พัฒนา ให้คำแนะนำด้านการสอนแก่ครูและ คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครูนับว่าเป็นตัวจักรที่สำคัญยิ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จ โดยที่ครูนั้นเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรงคือเป็นผู้สอนให้นักเรียนเป็นไปตามความต้องการของหลักสูตร ดังนั้นครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในวิธีการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้การใช้หลักสูตรประสบผลสำเร็จ (สง่า โพธิ์วัง 2528 :4) จึงเห็นได้ว่าคุณภาพของการจัดการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับการสอนของครูเป็นสำคัญ กล่าวคือถ้าครูสามารถดำเนินการสอนที่มีประสิทธิภาพแล้วก็จะส่งผลถึงผู้เรียนเกิดพฤติกรรมและประสบการณ์ตามหลักสูตรกำหนด (สันต์ ธรรมบำรุง 2526 :3-4) ดังนั้นในการจัดกลุ่มโรงเรียนและกำหนดให้มีครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนก็เพื่อให้ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนดำเนินการสอนให้เป็นแบบอย่างแก่ครูและสามารถแนะนำแก่ครูในการดำเนินการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ (สปช. 2529 :7)

จึงกล่าวได้ว่าสมรรถภาพทางด้านการปฏิบัติการสอนของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพราะนอกจากที่ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนจะมีหน้าที่สอนเช่นเดียวกับครูผู้สอนโดยทั่วไปแล้วยังต้องดำเนินการสอนให้เป็นแบบอย่างที่ดีด้วยและสามารถให้คำปรึกษา คำแนะนำแก่ครูเพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอนของกลุ่มโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงการจัดการสอนที่มีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

อลงกร จันทรรามย์ (2526 :35-39) ได้เสนอแนวการสอนที่มีประสิทธิภาพดังนี้

1. การตั้งจุดมุ่งหมายของการสอนให้ชัดเจน
2. การวางขอบข่ายของการสอน จำเป็นต้องคำนึงถึงผู้เรียนทั้งในแง่ ประสบการณ์ สติปัญญา อายุ วุฒิภาวะและเนื้อหาวิชาที่นำมาสอน

3. การวางแผนการเรียนการสอน เป็นเรื่องที่คุณสอนจะประเมินจากประสบการณ์เดิมของผู้เรียน จุดมุ่งหมายที่คาดหวัง ทรัพยากรที่มีอยู่ จัดให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ แล้วจึงเลือกเนื้อหา วัสดุอุปกรณ์การสอน วิธีสอนและกิจกรรมให้สอดคล้อง
4. การจัดสภาพห้องเรียน เป็นการจัดเตรียมอำนวยความสะดวกทั้งในด้านการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนรู้อารมณ์และอารมณ์
5. แหล่งความรู้ นำแหล่งความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา เช่น บุคคล สิ่งแวดล้อม วัสดุ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
6. การสอน เป็นการแนะนำเพื่อสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ควรเน้นการค้นคว้าด้วยตนเอง การอภิปราย เป็นต้น
7. การประเมินผล เป็นการพิจารณาขั้นตอนต่าง ๆ ว่าได้ผลเพียงใด และควรแก้ไขที่ไหนทั้งนี้ เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. สมรรถภาพด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

สมรรถภาพด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน หมายถึง ความรู้ความสามารถ ทักษะของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนที่มีในการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนกับนักเรียนที่ตนรับผิดชอบ ตลอดจนการดำเนินการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาด้านการวัดและประเมินผลแก่ครู การจัดสร้างเครื่องมือ และการประเมินผลงานต่าง ๆ ของกลุ่มโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวัดและประเมินผลนับเป็นการส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอน เพราะการวัดและประเมินผลจะทำให้ครูได้ทราบว่าผลการดำเนินการเรียนการสอนไปแล้วนั้นบรรลุตามความมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ครูนำไปพิจารณาหาวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องและจุดอ่อนในด้านต่าง ๆ ได้ถูกต้อง (สนั่น มีสัจธรรม 2528 : 52) ดังนั้นครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเป็นอย่างดี เพื่อให้การดำเนินการเรียนการสอนของตนนั้นประสบผลสำเร็จ สามารถนำเอาผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนของตนได้อย่างถูกต้อง โดยตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เน้นให้ครูประเมินผลเพื่อนำผลมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนมากกว่าการสอนเพื่อสอบ (กรมวิชาการ 2521 : 160) โดยได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ในสมุดประจำชั้น (แบบ ป.02) ซึ่งเป็นจุดประสงค์สำคัญของการเรียนการสอนในแต่ละเรื่อง

ซึ่งถือว่าเป็นจุดประสงค์ที่สำคัญที่นักเรียนจะต้องมีและทำได้และส่วนใหญ่จะอยู่ในจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แต่อาจมีบางจุดประสงค์ที่พฤติกรรมที่คาดหวังไม่อาจวัดได้โดยง่ายดังนั้นครูจะต้องเขียนใหม่ให้ชัดเจนหรือเรียกว่าขยายจุดประสงค์การเรียนรู้ (วรสุตา บุญไวยโรจน์ 2526 : 257) ดังนั้นการวัดและประเมินผลจึงดำเนินการตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด ซึ่ง วรสุตา บุญไวยโรจน์ ได้เสนอแนะแนวทางปฏิบัติในการวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์การเรียนรู้และรวบรวมจุดประสงค์ที่ต้องการวัดทั้งหมด
2. เรียงจุดประสงค์เหล่านั้นตามลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ ตลอดจนวิเคราะห์หาจุดประสงค์ปลายทางของกลุ่มประสบการณ์ที่ทำการวัด
3. เลือกหาเครื่องมือในการวัดผลที่เหมาะสม เครื่องมือวัดผลจะเป็นไปตามลักษณะของจุดประสงค์การเรียนรู้ เช่น ถ้าเป็นจุดประสงค์ด้านความรู้ความคิจะวัดด้วยแบบทดสอบ การสัมภาษณ์หรือสอบปากเปล่า แต่ถ้าเป็นด้านปฏิบัติจะให้การสังเกต สอบปากเปล่า การตรวจผลงาน เป็นต้น
4. สร้างเครื่องมือวัดผลตามที่วางแผนไว้
5. ทำการวัดและรวบรวมผลการวัด
6. ตีค่าผลการวัดเพื่อนำ ผลไปปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนของนักเรียนและวิธีสอนของครู ตลอดจนการตัดสินผลการเลื่อนชั้นของนักเรียน

อีเบล (Ebel อ้างถึงใน สปช. 2527 : 314) กล่าวว่าครูทุกคนควรมีความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการศึกษาอยู่ในขอบเขตต่าง ๆ 6 ด้านคือ

1. ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้
2. ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์โดยอาศัยเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน
3. ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการสร้างเครื่องมือ
4. ความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้เครื่องมือวัดผลให้เหมาะสม
5. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการวัดและประเมินผล
6. ความรู้เกี่ยวกับการแปลความหมายของคะแนน

4. สมรรถภาพด้านการนิเทศการเรียนการสอน

สมรรถภาพด้านการนิเทศการเรียนการสอน หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนพึงมีในการดำเนินการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะทางการเรียนการสอนแก่ครูร่วมกับประธานกลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่ม ตลอดจนการเสนอผลงานทางวิชาการแก่ครูภายในกลุ่มโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนิเทศการเรียนการสอนนับเป็นสิ่งจำเป็นในสภาพปัจจุบันเนื่องจากครูผู้สอนมีภาระหนักทั้งในการเรียนการสอนอยู่แล้ว มีปัญหาทั้งในด้านการเรียนการสอน จึงต้องการความช่วยเหลือ คำแนะนำจากผู้รู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับเทคนิคใหม่ ๆ ทางการเรียนการสอนทั้งนี้เพื่อจะได้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น (น้อมศรี เคท และ คณะ 2527 :2) ดังนั้นการนิเทศการเรียนการสอนจึงเป็นเรื่องของการที่สนับสนุนให้ครูปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น โดยผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องดำเนินการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ชี้แจง บริการ ร่วมมือปรับปรุงเกี่ยวกับการเรียนการสอนระหว่างผู้นิเทศและครู เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อุทัย บุญประเสริฐ และ ชโลมใจ กิงคารวัฒน์ 2528 :20)

การนิเทศภายในกลุ่มโรงเรียนเป็นการติดตาม ควบคุม ดูแลการดำเนินงานของโรงเรียนภายในกลุ่มในการดำเนินงานทางวิชาการโดยเป็นหน้าที่ของประธานกลุ่มหรือคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน โดยมีครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนจะมีหน้าที่ช่วยสนับสนุน ในฐานะผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทางวิชาการและการสอน โดยให้คำแนะนำด้านการสอน สาธิตการสอนแก่ครูภายในกลุ่มโรงเรียน (จ่านง พรายแยมแซ :สัมภาษณ์)

ดังนั้นครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถอย่างกว้างขวางทั้งในด้านวิชาการและการนิเทศการเรียนการสอนทั้งนี้เพื่อให้คำแนะนำแก่ครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530 : 11 :15) ได้เสนอแนะคุณลักษณะของผู้ที่ทำการนิเทศไว้ดังนี้

1. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
2. คณะครูให้การยอมรับนับถือ
3. มีความรับผิดชอบสูง
4. มีความรู้ความสามารถทางวิชาการดี

5. มีผลงานทางวิชาการ เป็นที่ประจักษ์
6. เข้าใจแนวคิดพื้นฐานของการนิเทศการศึกษา
7. สามารถถ่ายทอดแนวคิดเป็นแนวปฏิบัติได้
8. มีความมั่นใจในความรู้ความสามารถของตนเอง
9. สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ได้ดีคือเป็นได้ทั้งผู้นำและผู้ตาม
10. มีนิสัยรักการให้บริการและเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

5. สมรรถภาพด้านการประชุมอบรมสัมมนา

สมรรถภาพด้านการประชุมอบรมสัมมนา หมายถึง ความรู้ความสามารถทักษะของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนซึ่งมีในการดำเนินการให้ความรู้ในการเป็นวิทยากรของกลุ่มโรงเรียน ตลอดจนในการให้ความคิดเห็น คำปรึกษา ข้อเสนอแนะแนวทางดำเนินงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนร่วมกับครูและคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประชุมอบรมสัมมนา เป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจเพื่อการพัฒนาหน่วยงานหรือบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานนั้นดำเนินไปด้วยความราบรื่นทั้งในด้านการวางแผน การตัดสินใจ การแก้ปัญหา รวมทั้งการให้ข้อเสนอเพื่อพัฒนางานให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป (จำนงค์ วิบูลย์ศรี 2524 :28) และนอกจากนั้นการอบรมหรือสัมมนายังช่วยในการพัฒนาจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในการทำงาน เพราะการฝึกอบรมหรือสัมมนานั้นจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ มีความเข้าใจในการปฏิบัติงานซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานเกิดผลดียิ่งขึ้น (ประธาน คงฤทธิศึกษากร 2518 :47) ดังนั้นสำหรับการดำเนินงานของกลุ่มโรงเรียนซึ่งมีบุคลากรหลายฝ่ายร่วมกันดำเนินงานโดยมีเป้าหมายคือการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดประชุมอบรมสัมมนาขึ้นทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน ช่วยกันวางแผนการปฏิบัติงาน ตลอดจนเกิดความเข้าใจในการปฏิบัติงานที่ตรงกันและเป็นการเพิ่มพูนสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน อันจะทำให้การปฏิบัติงานของกลุ่มโรงเรียนเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในฐานะที่เป็นบุคลากรของกลุ่มโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการดำเนินการประชุมอบรมสัมมนาในฐานะที่เป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ครูภายในกลุ่มโรงเรียน ซึ่ง จรรยา จิโยชค (2527 :26) ได้สรุปบทบาทของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในฐานะเป็นผู้นำในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มี

กิจกรรมการประชุมอบรมสัมมนาของกลุ่มโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การริเริ่มงาน ได้แก่การวางแผน การปฏิบัติและแนวทางในการประชุมอบรมสัมมนา
2. การวางแผนระเบียบในการทำงาน ได้แก่กำหนดขั้นตอน เป้าหมายและเนื้อหาของการประชุมอบรมสัมมนา
3. เสนอข้อมูล ได้แก่การปฏิบัติงานในลักษณะของวิทยากรผู้ให้แนวคิดและวิธีปฏิบัติใหม่ ๆ แก่สมาชิก
4. การสนับสนุนบรรยากาศ ได้แก่การสร้างบรรยากาศที่ดี ให้มีการร่วมมือ ประสานงานกันและกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมอบรมสัมมนาอยากปฏิบัติกิจกรรมอันจะช่วยคลายเครียดในการประชุมอบรมสัมมนาได้
5. การประเมินผล ได้แก่สรุปผลการประชุมอบรมสัมมนาเพื่อวิเคราะห์ผลและประโยชน์ที่ได้จากการประชุมอบรมสัมมนา

6. สมรรถภาพด้านการทำงานเป็นกลุ่มและการประสานงาน

สมรรถภาพด้านการทำงานเป็นกลุ่มและการประสานงาน หมายถึง ความรู้ความสามารถ ทักษะ ทักษะของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนทั้งมีในการดำเนินการร่วมมือและประสานงานในการปฏิบัติงานทางด้านวิชาการ ระหว่างครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนด้วยกันและบุคลากรที่เกี่ยวข้องภายในกลุ่มโรงเรียนเพื่อให้การปฏิบัติงาน เป็นไปด้วยความราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ในลักษณะของการจัดกลุ่มโรงเรียนซึ่งมีบุคลากรหลายฝ่ายมาร่วมกันดำเนินงานโดยมีเป้าหมายคือการพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรเหล่านี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมและการประสานงานภายในกลุ่มโรงเรียนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน (สปช. 2530 : 4 : 12) ดังนั้นผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการดำเนินงานของกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของทั้งตนเองและของผู้อื่น ตลอดจนข้อตกลงต่าง ๆ ของกลุ่มเป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วสมาชิกทุกคนควรมีทัศนคติที่ดีต่อกัน ประสานความคิดซึ่งกันและกันจึงจะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้และควรยึดหลักในการทำงานเป็นกลุ่มดังนี้ (สปช. 2530 : 4 : 6)

1. กลุ่มจะต้องมีเป้าหมายที่แน่นอน มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ

2. จัดหมวดหมู่ของงานแล้วมอบหมายให้สมาชิกทำตามความเหมาะสม
3. ให้ความเคารพในความรู้ความสามารถของสมาชิกทุกคน
4. เคารพในสิทธิของตนเองและของผู้อื่น และให้เกิดเกียรติซึ่งกันและกัน
5. ไม่แสดงความอวดเก่ง ไม่ยกตนข่มท่านในการทำงานร่วมกัน
6. ยอมรับปัญหาและอุปสรรคของงานร่วมกัน ซึ่งทุกคนจะต้องช่วยกัน
7. ร่วมกันรับผิดชอบงาน ไม่หนีหน้า
8. ร่วมกันทำงานโดยยึดเหตุและผล ความถูกต้องเป็นหลัก
9. ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงาน ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน
10. ให้อภัยซึ่งกันและกันในความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้

7. สมรรถภาพด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์

สมรรถภาพด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง คุณลักษณะทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และทัศนคติของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนพึงมีในการปฏิบัติงาน ติดต่อกับสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ดีเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานภายในกลุ่มโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์นับเป็น เรื่องที่สำคัญในตัวบุคคล เพราะเป็นตัวสำคัญที่จะกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการปรับตัวหรือติดต่อกับบุคคลอื่น ทั้งนี้เพราะบุคลิกภาพของบุคคลจะมีอิทธิพลต่อผู้พบเห็นทั้งในด้านความรู้สึกและอารมณ์ ซึ่งความรู้สึกจะนิยมชมชอบ ยกย่องนับถือ รัก เกลียดหรือมีทัศนคติอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพนั่นเอง (เอื้ออารี พงศ์อัครานันท์ และ คณะ ม.ป.ป. :187) และที่สำคัญสำหรับการทำงาาก็คือภาวะที่จะได้รับความร่วมมือร่วมใจจากผู้อื่นเป็นอย่างดีนั้นก็เพราะบุคคลนั้นมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มนุษยสัมพันธ์นั้นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการเข้ากับคน การครองใจคน และการเอาชนะใจคนให้ผู้อื่นร่วมปฏิบัติงาน (สมหมาย สร้อยนาคพงษ์ 2527 :23) ดังนั้นการที่บุคคลใดปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่นใดคตินั้นจะต้องอาศัยบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความร่วมมือ ความนิยมชมชอบทำให้การร่วมมือในการปฏิบัติงาน ได้รับความสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น จึงกล่าวได้ว่าในฐานะที่เป็นครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนซึ่งต้องปฏิบัติร่วมกับบุคลากรอื่น ๆ ในการดำเนินงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนนั้นจำเป็นต้องเป็นผู้มีสมรรถภาพด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเพื่อให้การปฏิบัติงานได้รับความร่วมมือจาก

บุคคลอื่นทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนบรรลุผลสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ได้มีผู้กล่าวถึงคุณลักษณะของบุคคลที่มีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีไว้ดังนี้ จุฑา บุรีภักดิ์ (2529 :22-25) ได้เสนอแนะถึงบุคคลที่มีบุคลิกภาพที่ดีไว้ว่า เป็นผู้มีความสุขภาคี แต่งกายเรียบร้อยสวยงาม รักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องแต่งกาย ปรากฏตนและวางตนให้เหมาะสม การพูดจาและน้ำเสียงสุภาพ มีความซื่อสัตย์ เป็นคนสุภาพอ่อนน้อมและมีไหวพริบ เป็นต้น ชารี มณีศรี (ม.ป.ป. :109) ได้กล่าวถึงการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า ต้องยอมรับนับถือคนอื่น รู้และเข้าใจตนเองและเข้าใจคนอื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น มีอารมณ์ขัน มีความมั่นคงทางอารมณ์ เป็นคนเที่ยงตรง เปิดเผย มีความแนบเนียนในการติดต่อกับบุคคลอื่นและถ่อมตน

8. สมรรถภาพด้านการเป็นผู้นำ

สมรรถภาพด้านการเป็นผู้นำ หมายถึง คุณสมบัติทางด้านบุคลิกลักษณะทัศนคติของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนที่มีซึ่งมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดแรงจูงใจให้บุคคลอื่นเกิดความร่วมมือและยอมรับในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

การเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการทำงานโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพราะการเป็นผู้นำของบุคคลใดนั้นจะสามารถโน้มน้าวจิตใจของบุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลให้เกิดความร่วมมือกันปฏิบัติงานจนบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ โดยที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ถูกโน้มน้าวนั้นยอมรับและเต็มใจที่จะปฏิบัติงาน (สปช. 2530 :7 :6) หรือกล่าวในอีกแง่หนึ่งได้ว่า การเป็นผู้นำเป็นกระบวนการในการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในความพยายามที่จะให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ในลักษณะดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเมื่อบุคคลหนึ่งพยายามที่จะใช้อิทธิพลต่อพฤติกรรมของอีกบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งในสถานการณ์หนึ่งนั้นการเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำก็จะเกิดขึ้นทันทีและไม่คำนึงด้วยว่าบุคคลนั้นจะเป็นหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนฝูง (ถวิล เกื้อกุลวงศ์ 2530 :219) ดังนั้นการเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำจึงมีสำคัญต่อการทำงานเป็นกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบของกลุ่มโรงเรียนซึ่งมีบุคคลหลายฝ่ายร่วมกันทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในฐานะที่เป็นผู้นำทางการสอนและงาน

ทางด้านวิชาการ จึงมีความจำเป็นที่ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนต้องมีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำทั้งนี้เพื่อชักจูงหรือโน้มน้าวให้ครูและบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ภายในกลุ่มโรงเรียนร่วมปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและจริงใจเพื่อการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาในที่สุด

เกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นผู้นำมีผู้กล่าวไว้ดังนี้ วิจิตร ธีระกุล วรุตบางกุล และ คณะ (2519 :48) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำควรมี เช่น มีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเด็ดเดี่ยวในการทำงาน มีกำลังใจและความตั้งใจในการทำงานสูง มีความทะเยอทะยานและกระตือรือร้นอยู่เสมอ มีความศรัทธาต่องานและผู้ร่วมงาน เป็นต้น และ อนุกุล คลังบุญครอง (2527 :53) ก็ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำไว้ว่า จะต้องมีความเข้มแข็ง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีจิตใจมั่นคง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้นำในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความเฉลียวฉลาด เป็นต้น

ตอนที่ 5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จำนง พรายเข้มแซ และ อารมณ์ มนตรีศาสตร์ (2525 :1-2) ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนในระดับประถมศึกษา โดยส่งแบบสอบถามไปยังสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทั้ง 72 จังหวัด จังหวัดละ 1 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 37 ฉบับ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้คือ

ทุกจังหวัดที่ให้ข้อมูลยังไม่มีการระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนและส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมีครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนและให้มีระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนไว้เป็นแนวปฏิบัติอย่างจริงจังต่อไป เกี่ยวกับบทบาทของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนที่มีอยู่แล้วพบว่า ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีบทบาทเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ครูในการประชุมระดับกลุ่มโรงเรียน นิเทศโรงเรียนเป็นครั้งคราว สอนประจำชั้นที่รับผิดชอบ นิเทศติดตามผลการเรียนการสอนการใช้หลักสูตรในระดับชั้นที่รับผิดชอบ เป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ปรับปรุงการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ที่รับผิดชอบในโรงเรียนของตนเพื่อเป็นตัวอย่าง เป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียนและให้ข้อเสนอแนะแก่กลุ่มโรงเรียนในการดำเนินงานวิชาการ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนสรุปและเรียงลำดับที่เป็นปัญหามากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนต้องสอนประจำชั้นจึง

ไม่มีเวลาทำงานกลุ่มโรงเรียนมากนัก ยังไม่มีระเบียบเป็นแนวปฏิบัติของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ศรัทธาการทำงานของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ขาดงบประมาณและขาดการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา

เกษม สุตตสันต์ (2526 :85-87) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับบทบาทของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 6 โดยศึกษาจากผู้บริหาร 191 คน ครู 400 คน และศึกษานิเทศก์ 70 คน และศึกษาในบทบาท 3 ด้านคือ ด้านปฏิบัติการสอนให้เป็นแบบอย่างแก่ครูในโรงเรียน ด้านช่วยเหลือผู้บริหารโรงเรียนสายวิชาการเพื่อให้เป็นตัวอย่าง ในด้านการเรียนการสอนแก่โรงเรียนภายในกลุ่ม และด้านช่วยเหลือปรับปรุงงานวิชาการ ภายในกลุ่มโรงเรียนและประสานงานวิชาการกับศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อบทบาทของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

ความคาดหวังของผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์ที่มีต่อบทบาทของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนไม่สอดคล้องกัน แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีความคาดหวังไม่สอดคล้องกันเพียงด้านเดียวคือด้านปฏิบัติการสอนให้เป็นแบบอย่างแก่ครูในโรงเรียน และเมื่อพิจารณาความคาดหวังของผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์ในจังหวัดต่าง ๆ ในเขตการศึกษา 6 ที่มีต่อบทบาทของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน พบว่า ทั้งผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์มีความคาดหวังต่อบทบาทของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนไม่สอดคล้องกัน ส่วนครูในจังหวัดต่าง ๆ ในเขตการศึกษา 6 มีความคาดหวังต่อบทบาทของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนสอดคล้องกัน

จรรยา จียโชค (2527 :121-125) ได้ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่คาดหวังของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ตามทรรศนะของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ผู้บริหาร และครูผู้สอนในระดับประถมศึกษา โดยศึกษาในบทบาทด้านงานวิชาการของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน 6 ด้านคือ งานด้านหลักสูตร งานด้านวิธีการสอน งานด้านการประชุมอบรมสัมมนา งานด้านการร่วมมือประสานงาน งานด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และงานด้านนิเทศการศึกษา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวัง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ และแบบสอบถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับ

ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงของตนโดยส่วนรวม แตกต่างจากผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็น โดยที่ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีความเห็นว่าคุณเองได้ปฏิบัติงานจริงมากกว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็น ยกเว้นงานด้านการร่วมมือและประสานงานที่ครูผู้สอนมีความเห็นว่าครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนได้ปฏิบัติงานด้านนั้นน้อยกว่าผู้บริหารมีความคิดเห็น และจากการเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน พบว่าทั้ง 3 กลุ่มมีความคาดหวังในบทบาทของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนไม่แตกต่างกันทั้งในส่วนรวมและเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน

การเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวัง พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มมีทัศนคติต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์น้อย และต่างก็มีความคาดหวังที่จะให้ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีบทบาทในการปฏิบัติงานสูงขึ้นจนอยู่ในเกณฑ์มากทุกด้าน

ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน พบว่าครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีปัญหาที่สำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานอยู่ 2 ประการคือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนเอง
2. ปัญหาเกี่ยวกับการที่ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะปฏิบัติงานวิชาการภายในกลุ่มโรงเรียนเนื่องจากต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สอนประจำชั้นอยู่แล้ว

ในปีเดียวกันนั้นเอง สนั่น มีชัยหมาก (2527 :65-66) ได้ศึกษาสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นคือ ร้อยละ 75 โดยศึกษาจากประชากรครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนจำนวน 115 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบสมรรถภาพด้านการสอน แบบทดสอบสมรรถภาพด้านวิชาการ และแบบสังเกตพฤติกรรมการสอนอย่างละ 1 ฉบับ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีสมรรถภาพด้านการสอนต่ำกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 สำหรับสมรรถภาพทางด้านการสอนซึ่งจำแนกตามหมวดงานวิชาการทั้ง 5 หมวดคือ งานด้านหลักสูตร งานการสอน งานวัดและประเมินผล งานนิเทศการศึกษา

และงานกิจกรรมทางวิชาการ ก็พบว่าสมรรถภาพด้านวิชาการในแต่ละหมวดงานต่ำกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 และเมื่อวิเคราะห์รวมทั้ง 5 หมวดก็พบว่าครูวิชาการกลุ่ม โรงเรียนมีสมรรถภาพทางวิชาการต่ำกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 เช่นเดียวกัน

ในใ้ต่อมา ปัญหา หมิ่นบาล (2529 :173-177) ได้ศึกษาการนำเสนอ โปรแกรมพัฒนาสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถภาพของครูวิชาการกลุ่ม โรงเรียนและนำเสนอโปรแกรมพัฒนาสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน โดยได้ศึกษา สมรรถภาพ 3 ด้านใหญ่ ๆคือ ด้านปฏิบัติการสอน ด้านงานวิชาการ และด้านเทคนิคการปฏิบัติ หน้าที่ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน โดยได้ศึกษาจากประชากรครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนและ ศึกษาในเทศก์ จำนวน 258 คน และ 30 คน ตามลำดับ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน และแบบสอบถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ที่มีต่อสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน นำผลมาวิเคราะห์ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำผลมาออกแบบโปรแกรมพัฒนา สมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน ผลจากการศึกษาพบว่า

ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีสมรรถภาพทั้ง 3 ด้านโดยส่วนรวมและเมื่อจำแนกตาม เพศ อายุ คุณวุฒิทางการศึกษาและประสบการณ์ทางการสอนแล้วอยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น และเมื่อจัดสมรรถภาพจากสูงไปหาต่ำแล้วปรากฏว่าครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีสมรรถภาพ ทางด้านปฏิบัติการสอนอยู่ในลำดับที่ 1 ยกเว้นครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนที่เป็นเพศหญิงมี สมรรถภาพทางด้านเทคนิคการปฏิบัติหน้าที่ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนอยู่ลำดับที่ 1 และมี สมรรถภาพทางด้านวิชาการอยู่ในลำดับที่ 3

ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนและการพัฒนา สมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน พบว่าศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่เห็นว่าครูวิชาการกลุ่ม โรงเรียนมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการช่วยเหลืองานวิชาการภายในกลุ่มโรงเรียน แต่ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนยังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับน้อยทั้งนี้เนื่องจากครูวิชาการกลุ่ม โรงเรียนมีปัญหาด้านความรู้ความสามารถเป็นประการสำคัญ สาเหตุเนื่องจากการที่ครู วิชาการกลุ่มโรงเรียนไม่ได้รับการอบรมเพื่อเสริมความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอและ มีปัญหาด้านอื่น ๆอีกเช่น ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีงานสอนและงานประจำอื่น ๆมากจึงไม่มี

เวลาทำหน้าที่เพียงพอ ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนไม่ได้รับการเสริมแรงและให้กำลังใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ และผู้บริหารไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร ดังนั้นการจัดกิจกรรมเพื่อ พัฒนาสมรรถภาพครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนจึงเป็นเรื่องจำเป็นและเหมาะสม นอกจากนี้ ศึกษานิเทศก์ได้เน้นให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน และครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนได้ตระหนักถึง ความสำคัญในบทบาท หน้าที่ของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน หน่วยงานในระดับจังหวัดและ อำเภอควรให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน และ มีการติดตามการปฏิบัติงานของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนอย่างจริงจัง

จากที่กล่าวมาและจากงานวิจัยที่ได้ศึกษาบทบาท หน้าที่ และสมรรถภาพของ ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน จะเห็นได้ว่า บทบาท หน้าที่ และสมรรถภาพของครูวิชาการ กลุ่มโรงเรียนมีความสำคัญและมีความจำเป็นในการปฏิบัติงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียน เป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องมาจากครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนเป็นผู้ปฏิบัติงานทางด้านวิชาการ ให้เป็นตัวอย่างแก่ครูภายในกลุ่มโรงเรียนนั่นเอง แต่ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของครู วิชาการกลุ่มโรงเรียนก็คือมีสมรรถภาพไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานอันส่งผลให้การปฏิบัติ งานในบทบาท หน้าที่ของตนอยู่ในเกณฑ์น้อยทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าขอบข่ายของงานใน หน้าที่ และสมรรถภาพที่จะปฏิบัติงานยังไม่ชัดเจนเพียงพอ และงานวิจัยส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้อง กับสมรรถภาพของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนจะเน้นการประเมินสมรรถภาพ แต่งานวิจัยที่ จะศึกษาว่าครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนผู้ที่จะปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติงานด้านวิชาการของกลุ่ม โรงเรียนได้อย่างไรมีประสิทธิภาพนั้นควรมีสมรรถภาพอย่างไรบ้างยังไม่มี ดังนั้นผู้วิจัยจึงมี ความสนใจที่จะศึกษาตัวประกอบของสมรรถภาพที่สำคัญต่อการปฏิบัติงานทางด้านวิชาการ ของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน โดยที่สมรรถภาพที่สำคัญควรจะได้รับการประเมินจากผู้ ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงคือครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับครูวิชาการ กลุ่มโรงเรียนคือ ครูผู้สอนและผู้บริหารภายในกลุ่มโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็น ประโยชน์ต่อครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนที่จะได้ทราบขอบข่ายสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน ด้านวิชาการภายในกลุ่มโรงเรียน และจะได้พัฒนาสมรรถภาพของตนเองให้ตรงกับ ความต้องการของครูและผู้บริหาร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในระดับกลุ่มโรงเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป